

d ů v o d e c h :

Schváliti jest názor odvolacího soudu, že došlo k hotové smlouvě o zápůjčce tím, že žalobce vydal žalovanému stvrzenky, že u něho byla kupní cena 115.000 Kč složena do úschovy. Zápůjčka jest sice podle § 983 obč. zák. smlouvou reální, vyžadující k hotovosti skutečné plnění. Ale tomuto požadavku jest učiněno zadost, když zapůjčitel místo hotové výplaty se svolením vypůjčitelovým prohlásí, že zapůjčené peníze jsou u něho k volnému použití v úschově pro vypůjčitele. Zákon žádá v § 983 obč. zák. takový způsob odevzdání peněz, by jimi vypůjčitel volně mohl nakládati. Prohlásí-li tedy zapůjčitel, že peníze jsou u něho pro vypůjčitele v úschově, má tento možnost volného nakládání z důvodu úschovy, což k hotovosti smlouvy o zápůjčce stačí. To, co vypůjčitel měl k požadování z důvodu slíbené zápůjčky, má k požadování z důvodu úschovy a nastala přeměna důvodů. (Srov. § 1375 a § 959 obč. zák., Krainz-Ehrenzweig Syst. § 361 I. Schey Obl. R. § 10.) Následkem žalobcova prohlášení ve stvrzenkách, že kupní cena je u něho v úschově, nastal od toho okamžiku z důvodu přeměny ten právní stav, že valuta byla dána již žalovanému k dispozici plnou částkou a žalovaný mohl proti nároku žalobcovu namítnouti jen vzájemnou pohledávku z úschovy. Takové námítky žalovaný ani nevznáší a uplatňuje jen, že částkami, které u žalobce složil, jest jeho dluh splacen a že nejde o zápůjčku, nýbrž o pohledávku ze společenské smlouvy.

Čís. 8705.

Příročí podle nařízení ze dne 21. dubna 1921, čís. 173 sb. z. a n. pominulo pro žalobu o placení pachtovného zákonem ze dne 26. března 1925, čís. 46 sb. z. a n. a na jeho základě vydaným nařízením ze dne 15. prosince 1925, čís. 249 sb. z. a n. a úmluvou s republikou Rakouskou čís. 60 sb. z. a n. na rok 1926.

Stačí, byla-li plná moc při spisech při podání dovolání, třebas v nich již nebyla v době rozsudku odvolacího soudu, k němuž došlo po pominutí příročí podle nařízení ze dne 21. dubna 1921, čís. 173 sb. z. a n.

Bylo-li umluveno splnění pachtovného v dočasném bydlišti propachtovatelově, jež bylo ve Vídni, jest pachtovné platiti v rakouských korunách, třebas spachtovaná nemovitost byla v Československu.

Čl. 10 úmluvy čís. 60 sb. z. a n. na rok 1926 vztahuje se jen na platy po účinnosti úmluvy.

(Rozh. ze dne 8. února 1929, Rv II 532/28.)

Žalovaní spachtovali v roce 1910 od žalobce, bydlícího ve Vídni, pozemek v H. na Moravě na 10 let za pachtovné 3.000 K ročně, jež bylo později zvýšeno na 4050 K ročně. Ježto žalovaní zaplatili žalobci pachtovné, splatné v listopadu 1919 v rakouské měně, domáhal se

žalobce v roce 1920 žalobou zaplacení 2.869 Kč jakožto rozdílu pachtovného splatného v Kč a zaplaceného pouze v Krak.. Oba nižší soudy uznaly podle žaloby, odvolací soud z těchto důvodů: Pro souzený spor jest nerozhodno, zdali, ano se pro splnění pachtovní smlouvy odevzdání spachtovaného pozemku pro pachtovatele považuje za splniště místo propachtovaných předmětů též pro pachtýře podle původního doslovu § 905 obč. zák. platného v čase uzavření pachtovní smlouvy (1909) a platného pro posouzení ve spojení s ustanovením §§ 1090, 1091, 1095 a 1101 obč. zák. jako plniště pachtovní smlouvy, uzavřené od pachtýřů pozemků v soudním okrese olomouckém a tam v pozemkové knize zapsaných, dle soudně ověřeného podpisu pachtýřů v Olomouci, kdež pachtýři v čase uzavření smlouvy bydlili, se vezme místo, kde spachtovaný statek leží a kteréž též se zřením na ustanovení § 1091 obč. zák., podle něhož věci spachtované jen pílí a námahou, tedy osobní činností se může užívat, jako bydliště pachtýřů se musilo považovati či zdali podle doslovu § 905 obč. zák., jenž v čase podání žaloby platil ve spojení s § 1420 vš. zák. bydliště dlužníkovu. V každém případě jde o dluh odnosný (Holschuld), kterýž podle ustanovení § 1420 obč. zák. podle původního doslovu, na něž sami odvolatelé poukazují, — neboť podle III. novely § 104 nelze užítí na smlouvy, jež byly zřízeny před 1. lednem 1917, tedy ani na tuto pachtovní smlouvu ustanovení § 1420 nového doslovu, — pachtýři jen v místě svého bydliště byli povinni zaplatiti. Na tomto splništi nic nemění věta, jak ze znění pachtovní smlouvy 29. dubna 1909 jako úmysl stran (§ 914 obč. zák.) jest zjištěno, v tomto případě propachtovatelem jedině z hospodárných důvodů po případě z důvodu procesní hospodárnosti do smlouvy pojata »za pachtovné, splatné a žalovatelné v případném bydlišti propachtovatelově«, protože právě ani z těchto do smlouvy pojatých slov ani z ostatního obsahu smlouvy nevysvítá úmysl stran změnit splniště smlouvy nebo, ježto toto platiště, jež si propachtovatel přál, ani podle jména nebylo označeno, snad dokonce dáti do libovůle propachtovatele, jenž nebyl určitým bydlištěm vázán, což by ostatně též se zákonným pojmem určitého smluvního plniště přímo bylo neslučitelné. Mimo to však neznamenaají ona slova smlouvy nic jiného, než co později v nynějším doslovu druhého odstavce § 905 beztak bylo povýšeno na zákonnou normu, že pachtýři na své nebezpečí a na své náklady měli pachtovné svému věřiteli, nynějšímu žalobci, do jeho bydliště poslati. Nikterak však nelze z obsahu pachtovní smlouvy odvozovati domnělé oprávnění propachtovatele mezi stranami ujednané, že by směl od pachtýřů žádati, by mu, jenž své bydliště mohl a směl mít též v cizině (ve Švýcařích a pod.) pachtovné též do ciziny (Vídeň nebyla včas uzavření smlouvy proti smluvnímu plništi cizinou) nebo dokonce podle valuty cizozemské musili platiti. Samozřejmě to platí též v opačném poměru o smluvních právech a povinnostech pachtýřů, takže ani ustanovením jiného platiště žalobcem nic se nezměnilo na plništi, stanoveném podle přirozenosti a podle účelu obchodu, jakož i podle zjištěného úmyslu stran. K tomu však pro souzený spor přistupuje ještě další

úvaha. Ustanovením § 6 zákona ze dne 10. dubna 1919, čís. 187 sb. z. a n., že závazky znějící na rak. uh. koruny a splatné v území Čsl. republiky platí se v KČ, opakuje se jen zásada, vyslovená v § 905 a 1420 obč. zák., podle něhož se otázka měny v pochybných případech posuzuje podle plniště. Tato zásada zůstává v platnosti i tehda, má-li se dlužná částka dodati v místě rozdílném od plniště. Težiště § 6 cit. zákona jest v dalším předpisu, podle něhož v případech tam uvedených jedna čs. koruna se platí za 1 rak. uh. korunu. Tento zákonem ustanovený poměr obou valut platí pro všechny případy, ježto zákon nečiní rozdílů a ježto splatností peněžního závazku je míněno smluvní plniště. Zásada § 6 řečeného zákona platí tedy zvláště též pro ty případy, kde se peníze zasílají do cizozemsku.

N e j v y š š í s o u d žalobu zamítl.

D ů v o d y:

Usnesením nejvyššího soudu ze dne 21. června 1921 č. j. Rv II 168/21-1 bylo sice řízení podle § 2 vl. nař. ze dne 21. dubna 1921, čís. 173 sb. z. a n. z úřední moci přerušeno s tím, že obnoveno bude jen na návrh některé ze stran po pominutí příročí, avšak vzhledem k § 7 zák. ze dne 26. března 1925, čís. 46 sb. z. a n. a na jeho základě vydanému vl. nařízení ze dne 15. prosince 1925, čís. 249 sb. z. a n., pak vzhledem k úmluvě mezi Československou republikou a Rakouskou republikou uveřejněné pod čís. 60 sbírky zák. a nař. pro rok 1925, která nabyla účinnosti dne 22. března 1926, kdy ratifikační listiny vyměněny (roz. účinnosti mezinárodní), pokud se týče dne 11. května 1926, kterého byla ve sbírce uveřejněna (roz. účinnosti vnitrostátní), která ve smyslu čl. 1, odst. 1 vyjímá v čl. 10 z vyrovnání úmluvou tou upraveného smluvně se opakující peněžní platy — k nimž patří i pachtovné, o něž v tomto sporu jde — a v čl. 48 ohledně nich stanoví, že nabytím účinnosti úmluvy pozbývají pro ně platnosti dosavadní zákaz placení, sporu a exekuce, sluší za to míti, že řečené příročí úplně pominulo a jest volno pořadem práva platy ty vymáhati, takže, an žalobce podáním ze dne 7. května 1928 navrhl, by se ve sporu pokračovalo, jest nyní o dovolání jeho rozhodnouti.

Tu nejprv vyřídití jest formální otázku, zda nevadí, že tehdejší zástupce žalovaných přes několikeré vyzvání k opětnému předložení vrácené mu plné moci ji nepředložil. Ana věc tak se má, že dovolání podáno dne 15. dubna 1921, na to citovaným zdejším usnesením ze dne 21. června 1921 řízení přerušeno a plná moc vrácena teprv dne 16. srpna 1921, sluší za to míti, že nepředložení vrácené plné moci nevadí, ježto v čase podání dovolání, o němž jest rozhodnouti, ještě ve spisech byla, celé řízení až na rozsudek dovolacího soudu provedeno tedy za existence plné moci, o níž jde, vynesení rozsudku však to vaditi nemůže, i kdyby plná moc nyní již ani neexistovala, ježto nejde již o to, by zástupce jí zmocněný ještě nějaký procesní úkon prováděl, aniž lze připustiti, by

strana nepředložením plné moci vydání rozsudku dovolacího soudu mohla zmařiti, neboť rozsudek proti straně, když ho žádá, odpírati nelze. Nepředložení nebude tedy míti jiný účinek, než že tento rozsudek dovolacího soudu bude musiti býti doručen místo dřívějšímu zástupci přímo straně samé, a to, ježto není tu místa pro opatření podle § 97 druhý odstavec c. s. ř. každému ze společníků rozepře po jednom vyhotovení, ke kterémuž účelu první stolicí bude zaslán potřebný počet vyhotovení.

Ve věci samé nemůže nejvyšší soud souhlasiti s nižšími stolicemi, že ustanovení pachtovní smlouvy, podle něhož pachtovné splatno a žalovatelné je vždy v dočasném bydlišti propachtovatelově, nebylo úmluvou o splniště, že bydliště propachtovatelovo nebylo smluveným splništěm, neboť je oněmi slovy úmluva o splniště vyjádřena tak jasně, jak jen možná. Jest zřejmo, že propachtovatel, jenž bydlel a bydlí ve Vídni, avšak pozemky, které dával v pacht, jsou na Moravě, chtěl míti právní poměr zmístněn a usídlen ve svém dočasném bydlišti, ve Vídni, která jím napořád jest, to si vymínil právě ve svůj prospěch, by správu svých práv z pachtovního poměru mohl přes to, že pozemky jsou jinde, vésti ve svém bydlišti a by zde tedy bylo jak místo, kde žalování své povinnosti plnili, tedy pachtovné odváděti mají (dluh donosný), tak místo, kde pro neplnění povinnosti té je může žalovati. Tato úmluva z roku 1909 přimykala se svým zněním těsně k původnímu znění § 88 j. n. o sudišti splniště, kteréž znění zjednodušeno bylo teprv novelou z roku 1914, která už nežádá, by v ní také bylo vyjádřeno, že splništěm je založeno i sudiště. Že však § 88 j. n. výrazem »splniště« míní skutečné splniště, nikoli pouhé platiště, na něž nižší stolice úmluvu vyložiti se snaží, jest na bíledni. Pachtovní smlouva, obsahující tuto úmluvu o splništi, není sice podepsána žalobcem, nýbrž jen žalovanými, avšak žalobce sám smlouvě a úmluvě té povahu smlouvy a úmluvy neupírá, naopak výslovně připsuje a jen se hájí tím, že ustanovení to je neurčité a nezaložilo tedy smluvené splniště. Než to je, jak již shora vyloženo, námitka neudržitelná. Bylo-li však splniště ve Vídni, řídila se podle § 905 obč. zák. i podle původního doslovu, jenž tu v potaz přijde, i podle nového, i otázka valuty tímto místem a nemůže žalobce žádati placení ve měně čsl., naopak žalování vyhověli úplně své povinnosti, zaplativše v roce 1919 a 1920 v rakouské měně korunové, která byla totožnou s korunovou měnou starorakouskou, v níž pachtovné ve smlouvě ustanoveno. Žalobce nemá práva žádati zhodnocení na měnu čsl. a žalování, zaplativše pachtovné v řečené měně rakouské (starorakouské a spolu tehdejší rakouské), splnili úplně svůj závazek. Toto stanovisko srovnává se úplně s dosavadní judikaturou, jak dokazují rozhodnutí 638 a 777 sb. n. s., kde vysloveno (v prvním), že pro pohledávky splatné mimo území čsl. (v cizině) neplatí § 6 zákona ze dne 10. dubna 1919, čís. 187 sb. z. a n., podle něhož při závazcích splatných v oblasti Čsl. republiky a znějící na měnu rakousko-uherskou, platí se v korunách čsl., při čemž 1 Kč = 1 K rak. uh., a (v druhém, kde šlo právě o placení pachtovného, jako v souzeném případě), že bez ohledu na státní příslušnost stran jest v jediné

rozhodné otázce splnění vycházeti z ustanovení § 905 obč. zák. nový doslov platícího i v tuzemsku i v Rakousku, a že podle tohoto předpisu řídí se splnění smluvního závazku v první řadě úmluvou, a teprve, není-li úmluvy, povahou neb účelem jednání. K tomu jest doložiti, že i podle původního doslovu § 905 obč. zák., jež pro souzený případ platí, rozhoduje v první řadě úmluva o splnění a teprv, není-li jí, povaha neb účel smlouvy, a že to vše dopadá i na souzený případ. V případě rozhodnutí čís. 933 sb. n. s. bylo vymíněno placení pohledávky v Praze, kde též podle úmluvy byla žalovatelná, takže tu byl případ, přílehlý, jak se tam praví, rovněž k § 88 j. n., zcela obdobný jako ten, o němž nyní jde, a bylo tam rovněž uznáno, že splněním jest Praha a že jest platiti ve měně čsl., v KČ. V případě čís. 972 nebylo splnění umluveno a tu podle zásady vyslovené již v rozhodnutí čís. 777 usuzováno na splnění z povahy smlouvy samé, jak to § 905 obč. zák. předpisuje. Také v rozh. čís. 1031, o němž níže bude ještě zvláštní řeč, rozhodnut měnový spor podle smluveného splnění, jež tehdy bylo v Československu (v Brně) a zavrženo mínění žalované strany, jež chtěla platiti v tehdejší znehodnocené měně rakouské proto, ježto dům, na němž hypoteka vážla, byl ve Vídni — případ to zcela obdobný jako nynější, jenže opačný, ježto pachtovní objekt jest v Československu. V případě čís. 1019 a 1137 šlo o výklad úmluvy, kterou si propachtující vymínil, v jaké hodnotě se má pachtovné splatiti v případě devaluace, při čemž v případě 1137 nepřipuštěn extensivní výklad smlouvy ve prospěch hodnotnější měny čsl. Úsilí nižších stolic, odkliditi smluvené splnění ve Vídni jako bydlišti žalobcovu důvody, jež ovšem, jak ani jinak možno není, jsou zcela odlehlé a již proto nemohou míti zdar, a docíliti tak vykonstruováním splnění v místě rei sitae objektu pachtovního, tedy v Československu, možnost zhodnocení pachtovného na měnu čsl. (KČ), jest sice pochopitelné, protože zhodnocení pachtovného zdá se na první pohled požadavkem spravedlnosti, avšak při bližším ohledání není tomu tak, a jest všecca příčina, setrvati při zákonném předpisu, jenž ostatně, pokud tu jest, nemůže ani z důvodu slušnosti, i kdyby tu skutečně byl, býti odklizen, nýbrž by se propachtovatel podle judikatury jen pro budoucně ode dne žaloby dospívající pachtovné mohl odvolávat na t. zv. klausuli rebus sic stantibus a žádati zhodnocení pachtovného, nikoli však pro minulost, jak to zde činí. Jest tedy, jak řečeno, všecca příčina setrvati při zákonném předpisu § 905 obč. zák., a to nejen právní, nýbrž i mravní: jdeť o soukromoprávní případ mezinárodní a tu nepřichází v potaz jen praxe jednoho zeúčastněných států, nýbrž i druhého, ale na tuto cizí praxi nemá domácí praxe vlivu, a tu neodpovídalo by jistě rovnosti a tudíž spravedlnosti, by domácí praxe zhodnocovala platy povinné podle práva v méněhodnotné měně cizí na hodnotnější měnu domácí, nebude-li se i cizí praxe chovati ke zdejšími stranami stejně blahovůlně a neznehodnocovati platy povinné podle práva v hodnotnější měně čsl. na méně hodnotnou měnu vlastní. Nejde sice právě o retorsi, jak ji má na mysli § 33 obč. zák., avšak i z této retorse vyplývá, že samo právo myslí na rovnost jako podmínku stejného nakládání se stranami cizími jako se stranami domácími. Jak

však nakládáno bylo v takových valutových věcech se zdejšími stranami v Rakousku, dokazuje případ čís. 1031 již shora citovaný, kde pro pohledávku na domě ve Vídni hypotečně zajištěnou bylo smluveno splniště v Brně, takže pohledávka podle § 905 obč. zák. jakož i čl. 336 obch. zák., jež platily i v republice Rakouské, měla býti placena v měně čsl. (Kč), avšak vídeňskými soudy bylo jednomyslně rozhodnuto, že platně zaplacená byla daleko méně hodnotnou tehdejší měnou rakouskou.

Zbývá ještě jedna otázka: Čl. 10 shora citované úmluvy čís. 60 sbírky pro rok 1926 stanoví, že »smluvně se opakující peněžní platy povinen jest dlužník konati věřiteli druhého státu stejně jako věřiteli svého státu«. Význam a dosah tohoto ustanovení mohl by býti pochybný a sporný potud, zda chce jen vyjádřiti, že se vyrovnání takových platů děje přímo mezi osobou věřitele a dlužníka, bez sprostředkování zúčtovacích míst v oddíle V. uvedených (odkudž hořejší předpis čl. 48), či zda tím chce býti určen i rozsah závazku (srv. ten výraz v čl. 9), t. j. že musí čsl. dlužník plniti rak. věřiteli v měně čsl. (Kč) zrovna tak, jakoby plniti musil čsl. věřiteli (srv. odst. 1 Dodatečného zápisu čís. 61 sbírky zák. a nař. pro rok 1926). Netřeba zde tuto pochybnost řešiti, neboť, i kdyby se došlo k výsledku, že se předpis čl. 10 vztahuje i na rozsah a má smysl poslednější, nebude tím pro žalobce nic získáno. Jde o pachtovné splatné dne 15. listopadu 1919, na které se čl. 10 vůbec vztahovati nemůže, protože úmluva čís. 60/1926, jak řečeno, nabyla účinnosti mezinárodní dne 22. března 1926 a vnitrostátní (pro soukromé strany) dne 11. května 1926 a není ustanovení, že by čl. 10, o nějž jde, působil zpět, takže se článek tento vztahovati může jen na platy po účinnosti úmluvy a článku toho, kdežto, co se týče závazku a práv již dřív vzniklých brání jeho účinnosti předpis § 5 obč. zák., podle něhož zákony — a úmluva nabyta vyhlášením ve sbírce zákonů moci zákona — nepůsobí zpět. Pokud ovšem úmluva upravuje staré, před 26. únorem 1919 vzniklé závazky (čl. 1) a jich umoření, je to arci prolomením zásady § 5 obč. zák., ale právě tento průlom nezasáhl smluvně se opakující platy, které mocí poslední věty prvního odstavce čl. 1 byly právě článkem 10 a 48 z úpravy té vyňaty. I kdyby se připustilo, že tu jest v ohledu tom redakční nedopatření a tedy mezera, je zjevno, že mezeru tu nemůže vyplniti než dodatečná úmluva. Stanovisko, že čl. 10 nepůsobí zpět, dochází potvrzení i v jeho právní historii. Ve vl. nař. ze dne 7. srpna 1922, čís. 265 sb. z. a n., jež bylo vydáno na základě § 6 zák. ze dne 30. června 1922, čís. 207 sb. z. a n. o závazcích nyní v čl. 1 úmluvy uvedených, jež právě v § 1 téhož nařízení vytčeny byly, uvádějí se v § 2 mezi závazky ze soupisu za účelem veřejnoprávního umoření jich nařízeného vyloučenými pod čís. 4 i »všelikého druhu peněžní platy smluvně se opakující (na př. renty doživotní)«, takže takové platy již tehdaž byly vyloučeny z obmyšleného a nyní skutečněného veřejnoprávního vyrovnání a byly by mohly tedy již tehdy býti soukromým pořadem práva vymáhány — leda že by v případě pochybnosti súčtovací ústav uznal ten který závazek za soupisem povinný (§ 5 poslední odstavec a § 7 první odstavec

nař.) — takže rozhodování o nich bylo by se mohlo řídit jen tehdejším právem, nikoli tedy předpisem čl. 10 úmluvy, ať již má smysl jakýkoli, protože článek ten ještě neexistoval a právoplatné rozhodnutí tvořilo by právo, protože o tom, že by čl. 10 rušil právoplatné rozsudky, teprv řeči býti nemůže.

Čís. 8706.

Žalobu o oduznání manželského původu dítěte podle § 158 obč. zák. lze podat jen na opatrovníka, ustanoveného k obhájení manželského původu dítěte, nikoliv proti dítěti samému.

Lhůtu § 158 obč. zák. jest počítati ode dne, kdy manžel zvěděl o narození dítěte, nikoliv ode dne, kdy pojal podezření, že dítě není jeho.

(Rozh. ze dne 9. února 1929, Rv I 1069/28.)

Žalobu o oduznání manželského původu dítěte podal manžel matky proti dítěti, zastoupenému opatrovníkem Drem Karlem V-em. Oba nižší soudy žalobu zamítly, odvolací soud z těchto důvodů: Soud první stolice zcela správně posoudil věc po stránce právní, vyřknuv, že žaloba jest opožděna. Podle § 158 obč. zák. jest odporovati manželskému původu ve lhůtě tříměsíční od nabytí vědomosti o narození dítěte. Když se dítě dne 18. listopadu 1924 narodilo, žil žalobce ve společné domácnosti s jeho matkou. Věděl tedy, že dítě narozeno bylo dne 18. listopadu 1924. Žaloba podána byla teprve dne 8. září 1927, tedy po uplynutí tříměsíční lhůty. Jest proto opožděnou. Ale, i kdyby se mohlo přihlížeti k tomu, že se žalobce teprve později dozvěděl o tom, že narozené dítě není jím zplozeno, i pak byla by žaloba opožděna, neboť žalobce sám doznává, že nabyl vědomosti o tom, že dítě není jeho, již v roce 1926.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání.

Důvody:

Předeslati jest, že žalobu o oduznání manželského původu podle § 158 obč. zák. lze s úspěchem podat jen na opatrovníka, ustanoveného k obhájení manželského původu dítěte, nikoli proti dítěti samému. Ani opatrovník ustanovený k zastupování dítěte nemůže býti žalovanou stranou, neboť představuje dítě. To plyne z doslovu zákona, že manželskému původu dítěte může odepírat manžel tím, že dokáže proti opatrovníku, který se má ustanovit k obhájení manželského zrození a který tedy je ochráncem veřejných zájmů, že není možno, by dítě od něho bylo zplozeno, a že dítě samo může odepírat svému manželskému původu žalobou na opatrovníka, který má býti ustanoven k obhájení manželského zrození (§ 159 obč. zák.). Dítě může mít právní zájem na tom, by mu byl odepřen manželský původ, a přece zákon předpisuje, že k obhájení